28. Yıl

Karikatürk

KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ HABER BÜLTENİ

Eylül 1997

sayı 42

Karikatürcüler Derneği & CNR Fuarcılık

BİR KİTAP BİR DÜNYA

KARİKATÜR YARIŞMASI

3-12 Ekim tarihleri arasında İstanbul Yeşilköy Dünya Ticaret Merkezi'nde düzenlenecek olan kitap fuarı kapsamında Karikatürcüler Derneği CNR Fuarcılık işbirliğiyle bir karikatür yarışması düzenliyor. Konu "Bir kitap Bir Dünya" olmakla beraber yayıncılık dünyasını ilgilendiren sorunlar ve okurları ilgilendiren her türlü konu işlenebilecektir. Bu yarışmayla gelişmişlik düzeyiyle okuyan toplum arasındaki paralelliğe dikkat çekmek istiyoruz.

YARIŞMAYA KATILIM ŞARTLARI

1. Konu: "Bir Kitap Bir Dünya"dır.

2. Yarışmaya çizerler dilediği sayıda eserle katılabilir.

3. Ebatlar 30x40 cm'den büyük olmamalıdır.

4. Teknik serbesttir, siyah beyaz veya renkli olabilir.

5. Yarışmada ödül alan ve sergilenmeye değer bulunan eserler kitap fuarı kapsamında sergilenecektir.

6. Karikatürler, Karikatürcüler Derneği "Bir Kitap Bir Dünya" Karikatür yarışması, Yerebatan Sarnıcı Çıkışı, Sultanahmet, İstanbul adresine gönderilmelidir.

7. Son Katılma Tarihi 1 Ekim 1997'dir.

8. Ödüller: Büyük Ödül: 100 milyon artı plaket; Dört adet Başarı Ödülü: 25'er milyon artı plaket; Özel ödüller: Türkiye Yayıncılar Birliği Özel Ödülü, Karikatürcüler Derneği Özel Ödülü.

SEÇİCİ KURUL

Atıl Ant / Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı
Oğuz Gürel / Karikatürcüler Derneği Başkanı
Metin Peker / Karikatürcüler Derneği Genel Sekreteri
Canol Kocagöz / Karikatürcü
Erdoğan Başol / Karikatürcü
Sema Undeğer / Karikatürcü.

Sonuçlar 3 Ekim 1997 tarihinde Kitap Fuarı'nın açılışında ilan edilecektir.

Barış Sergisi

1 Eylül Dünya Barış Günü dolayısıyla Yerebatan Sarnıcı Çıkışı'ndaki sanat galerimizde 1-25 Eylül tarihleri arasında Barış Karikatürleri Sergisi düzenlendi.

Karikatürcüler Derneği Başkanı Oğuz Gürel yaptığı açıklamada sergiyle ilgili şunları söyledi: "Gerek ülkemizde gerekse dünyada, toplumsal barış sağlanmadan dünya barışının da sağlanamayacağı yaşadığımız gelişmelerden anlaşılıyor. Az gelişmiş de olsa çok gelişmiş de olsa artık ülkeler arasında çok yoğun bir silahlanma yarışı gözleniyor. Hatta öyleki silahlanmaya yapılan harcamaların boyutu eğitim, sağlık, kültür harcamalarının çok çok ötesinde seyrediyor. Çok gelişmiş süper güçler arasındaki kutuplaşma tehlikesinin ortadan kalkmış olmasına rağmen silahlanma yarışı hız kesmeden ilerliyor. Karikatürcüler olarak silahsızlanmaya yapılan giderlerin daha fazla olmasını diliyoruz."

Sergiye katılan sanatçılar: Turhan Selçuk, Ali Ulvi, Sami Caner, Oğuz Gürel, Hüseyin Çakmak, Kerem Yüce, Osman Suroğlu, Harun Yavruoğlu, Ekrem Borazan, Musa Gümüş, Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Yüksel Can, Kemal Urgenç, Bas Mitropoulos, Petrit Konci, Lubica Konkova, Hajnos Miroslav, Erdoğan Başol, Mustafa Bilgin, Burhan Özoyol, Muhammed Tunçsan, Eflatun Nuri Erkoç, Cumhur Gazioğlu, Muhammed Şengöz, Raif Gökkuş, Fatih Aksular, Ahmet Hamdi Kaya.

Yitirdiğimiz çizerler

Sedat Nuri İleri (1888 -1942)

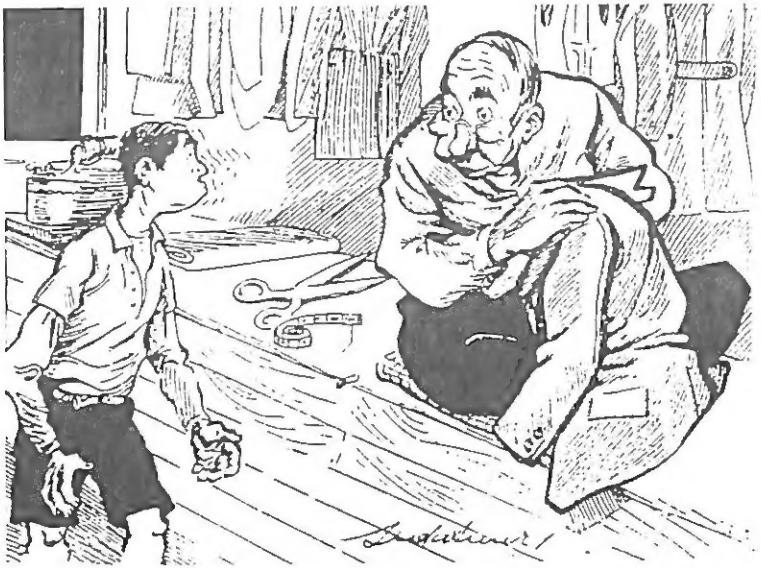

–Lafı ağzında ne geveleyip duruyorsun terzi çırağı yerine gazeteci olsaydın!..

KARİKATÜRK KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ HABER BÜLTENİ

Ayda bir kez yayınlanır. Çizgi, yorum ve görüşler kişilere aittir...

YAYIN KURULU: Oğuz GÜREL, Metin PEKER, Cem K. ÖNGÜ, Mahmut AKGÜN, Erdoğan Karayel
DİZGİ-MİZANPAJ: B. Sadık ALBAYRAK
KATKIDA BULUNANLAR: Erdoğan BAŞOL, Yener ÇAKMAK, Kemal URGENÇ
YAZIŞMA ADRESİ: Karikatürcüler Derneği Yerebatan Sarnıcı Çıkışı 34410 Sultanahmet-İSTANBUL.
Tel: (0-212) 513 60 61 **Faks:** (0-212) 527 26 18
BANKA HESABI: Karikatürcüler Derneği, Emlakbank İstanbul Bahçekapı Şubesi hesap no: 000 30407
İRTİBAT BÜROLARI
ANKARA: Metin PEKER, Konur Sok. 31/10 Kızılay - ANK. Tel / fax: 0312-417 37 28
TRABZON: Adnan TAÇ, Kunduracılar Cd. Neşe Sk. No: 1/3 TRABZON, Tel: 0462-326 70 71
ANTALYA: Cihan İŞBAŞI, Atatürk Kültür ve Sanat Mkz. Karikatür Evi, TRT Cad. - ANTALYA, Tel: 0242-243 43 75, faks: 247 15 57
İZMIR: Cem KOÇ, P.K.6 35252 Konak, İZMİR, Tel / fax: 0 232 489 64 35 - 489 52 68
BURSA: Mümin BAYRAM, İncirli Cd. Zeynep Apt. No: 110/16 16350 BURSA
BASKI: Onsel Ofset
INTERNET ADRESİ: 15. Nasreddin Hoca Sergisi: (http://www.netrail.net/~ertem/hoca.html)
1.Nehar Tüblek Yarışması Sergisi "Kahvehaneler": http://www.netrail.net/~ertem

Sedat Nuri İleri 1888 yılında Sakız'da doğdu. Bahri Safit Vaisi Abidin Paşa'nın torunu, Ayan Meclisi Üyesi Nuri Paşa'nın oğludur. Belçika Grembioux Yüksek Ziraat Okulu'nda eğitimini tamamladıktan sonra 1908 yılında Belçika'de "Laberde" (Sakal) mizah dergisini çıkardı. Daha sonra kardeşleri Suphi Nuri ve Celal Nuri ile İstanbul'da 1911 yılında,"İleri" gazetesini yayımladı.

Sedat Nuri İleri İstanbul Radyosu'nun kurulmasında da görev aldı.

Politik ve toplumsal konulu karikatürleri Yedigün, Akbaba dergileriyle, Cumhuriyet gazetesinde yayımlandı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'da yaşayan İleri, yıllar sonra, karikatürlerini 1939 yılında Paris'te sergiledi.

Genç yaşta, 1942 yılında, Royat'ta ölen sanatçının yapıtları kızının girişimiyle 1972 yılında İstanbul Darüşşafaka Galerisinde sergilenerek yeni kuşaklarla buluştu.

Karikatürcüler Derneği ve İstanbul Karikatür ve Mizah Müzesi Aralık 1992'de geniş bir Sedat Nuri İleri Anma Sergisi düzenledi.

(Biyografi ve karikatür Anma Sergisi Broşürü'nden alınmıştır.)

Kritik

"Karikatür bu karikatür, iğrenç karikatür, sözde karikatürcü"

Oğuz Gürel
Karikatürcüler Derneği Başkanı

Değerli üyelerimiz geçtiğimiz günler yine dopdolu gündemi olan bir ay yaşadık. Karikatür hakettiği kadar geniş olmasa da medyada gene değişik olaylar vesilesiyle yer aldı.

Geçtiğimiz ay Refah Partisi lideri Erbakan gazetecilere verdiği demeçte Anasol-D koalisyon hükümetini değerlendirirken ve icraatlarıyla ilgili eleştirilerde bulunurken sözlerinin sonunda küçültücü, basit veya aşağılama anlamında "karikatür bunlar, karikatür bu" deyip sözlerini noktaladı. Sadece siyasilerde değil, değişik kesimlerden insanların da zaman zaman karikatürü bu tip değerlendirmelerinde bir araç olarak kullandıklarını görüyoruz. Hemen belirtmeliyiz ki, bir kişi, olay, kurum veya topluluğu eleştirirken ya da değerlendirirken küçültücü veya basit anlamında "karikatür gibi" şeklinde özetlemek olsa olsa o kişi ya da kurumu övmek ya da yüceltmek anlamına gelir. Hangi kesimden olursa olsun sadece karikatür değil bütün sanat dallarını bu tip değerlendirmelere ortak ederken kişilerin daha dikkatli ve özenli bir üslup kullanması gerektiğini düşünüyoruz. Karikatür sanatını bu tip değerlendirmelerde basitlik anlamında ele almak karikatürün gücünden, toplum üzerindeki etkisinden, çizgili dünyanın hoşgörüsünden ve değerlerinden nasibini alamamış insanların söyleyebileceği şeylerdir. Tekrar ediyoruz hiçbir sanat dalı basitlik kavramıyla özdeşleştirilemez.

***

Yine geçtiğimiz ay, bir gazetenin, Cumhuriyet gazetesi çizerlerinden İsmail Gülgeç ile ilgili olarak kullandığı deyimlere dikkat çekmek istiyoruz. Birincisi, karikatürün esprisiyle ilgili olarak "iğrenç karikatür"; ikincisi, çizeriyle ilgili olarak da "sözde karikatürcü" deyimlerini ele almak istiyoruz. Benzerlerine daha önce de rastladığımız bu tip polemik ya da tartışmalarda hep gözden kaçırılan bir şey var, o da kullanılan deyimlerin bilinçsizce ve uluorta söylenmesi. Mesela bu örneği ele alırsak, bu gazete karikatür için "iğrenç karikatür" deyimini kullanıyor. Hemen söyleyelim, dünyada ya da ülkemizde bir sanat dalı olarak adını karikatür olarak koyacağımız hiçbir eser "iğrenç" olarak nitelendirilemez. O karikatürün konusuna, esprisine katılırsınız katılmazsınız o başka bir tartışma konusu. Ama hiçbir karikatürü "iğrenç" diye tanımlayamazsınız. Tanımlarsanız ya tanımladığınız şey karikatür değildir ya da siz karikatür diye başka bir şeyi algılıyorsunuz demektir.

Yine aynı gazetenin kullandığı ikinci deyim "sözde karikatürcü". Beğenmediğimiz, onaylamadığımız, katılmadığımız, hoşlanmadığımız bir yapıtı "iğrenç"diye niteledikten sonra yetmezmiş gibi bir de o sanatçının kişisel değerlendirmesi yapılıyor; tanım da hazır "sözde karikatürcü". Yine hemen belirtelim, bir karikatürcüyü "sözde karikatürcü" diye niteleyip onu çizer olarak yok saymak hangi kriterlere göre, hangi yetkiye göre, hangi sanat kurulu ya da benzeri bir komitenin değerlendirmesine göre yapılıyor bu belli değil. Daha doğrusu bu tanımı oluşturan gerekçelerin çıkış noktası belli değil. Kaldı ki karikatürcüleri sınıflandırmak kolay olmadığı gibi, herkesin yapabileceği bir durum değildir. Tabii ki, DURUMDAN VAZİFE ÇIKARANLAR HARİÇ.

Karikatürcüler Derneği'nden kınama

Basın bildirisi

Ülkemizde son günlerde artık sistematik ve düzenli hale gelmiş bulunan basına yönelik saldırılar geçtiğimiz günlerde Ankara'da yapılan kesintisiz eğitime karşı mitingte doruğa ulaşmıştır. Medyaya yönelik son yıllarda artan saldırılar sonucunda ülkemiz uluslararası kuruluşlar nezdindeki demokrasi sicili bozuk ülkeler arasına katılmaya başlamıştır. Demokrasilerde dördüncü kuvvet olan medyaya yapılan her türlü saldırı ve kışkırtmayı demokrasinin kendisine yapılmış sayıyor, bu çirkin saldırı ve kışkırtmaların biran önce son bularak, ülkemizin demokrasi standartlarının kapısında beklediğimiz Avrupa Birliği ülkelerinin düzeyine gelmesini arzuladığımızı yetkililere ve kamuoyuna bir kez daha duyuruyoruz.

Karikatürcüler Derneği
Başkan
Oğuz Gürel

Muhalefetlerine sınır 'çizmeyenler'

Nokta dergisinin 34. sayısında karikatüre yönelik baskılarla ilgili bir haber yayımlandı. Başkanımız Oğuz Gürel'in ve değerli çizerlerimizin bu konudaki görüşlerine yer verilen haberi ilginize sunuyoruz.

15 Nisan 1996 tarihinde tutuklandı. Dört aylık mahkumiyetini tamamlamak üzere Bayrampaşa Cezaevine kondu. Geçtiğimiz günlerde 'Susurluk Skandalı' ile ilgili çizdiği bir karikatür nedeniyle yeniden ceza verilen Ertan Aydın bugünlerde cezasını temyiz ettirmeye çalışıyor. Aynı günlerde Halil İncesu, Leman'dan Güneri İçoğlu ve Alp Tamer'in yolları da sık sık mahkeme koridorlarına çıkıyor. (Son dönemde yargılanan karikatürcüler listesine üç mahkumiyetiyle 4 ay hapis yatıp sağlık nedenleriyle tahliye olan Ahmet Erkanlı'yı, Cumhuriyet çizeri Musa Kart'ı, İsmail Gülgeç'i, Abdülkadir Tamer'i de ekleyebiliriz. -karikatürk'ün notu) Peki nasıl oluyor da Nasreddin Hoca gibi büyük bir mizah adamı yetiştirmiş, zengin bir mizah geleneğine sahip olan bir ülkede karikatüristler, mizahçılar yargılanıyor ve cezaevlerine konuyor? Çünkü karikatürün varlık nedeni muhalefettir; çünkü iktidarlar kendilerini eleştirenlere karşı hoşgörüsüzdür ve 'büyük' adamlar kendilerini 'küçük' düşüren çizgileri kabullenemezler. Abdulhamid'in burnunun çizilmesini yasakladığı günler geride kalsa da karikatüristler aleyhine açılan davalara hergün bir yenisi ekleniyor.

Beş yüz elliye yakın kayıtlı üyesi bulunan Karikatürcüler Derneği Başkanı Oğuz Gürel karikatüre açılan davalar ve verilen cezalar hakkında şunları söylüyor: "Türk karikatürü Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze iktidarlara karşı bir çeşit denetleme organı görevi yürüttü. Bu da meyvelerini karikatüristlerin cezaevine gönderilmesi olarak verdi. Şu günlerde de haklarında dava açılan ve cezaevine giren arkadaşlarımızın sayısında artış sözkonusu. Daha birkaç ay önce cezaevinde bulunan bir arkadaşımıza af talep etmek için sayın Demirel ile görüştük, arkadaşımız dışarı çıktı fakat bu sevinilecek bir durum değil. Bir arkadaşımız dışarı çıkarken öte yandan yeni davalarla yeni arkadaşlarımız cezaevine giriyor çünkü."

Karikatürist Ertan Aydın ise kendisine verilen cezaların aslında karikatüristlere değil Türk demokrasisine zarar verdiğini söylerken endişelerini şöyle dile getiriyor: "Ben Susurluk Skandalı ile ilgili çizdiğim bir karikatürümden dolayı cezaevine girersem diğer karikatüristler için de geriye sayım başlamış demektir."

Karikatürleri nedeniyle hakkında birçok kez dava açılan ve hepsinden aklanan Turhan Selçuk, mizahın yapısı gereği mizah çizerlerinin sürekli muhalefet saflarında olmalarının doğallığından söz ederken Türkiye'de karikatürün işlevlerini şöyle anlatıyor; "Cumhuriyet'ten hatta Tanzimat'tan bu yana mizah çizerlerimiz yapıcı eleştirilerini aralıksız sürdürüyorlar. 1950'li yıllardan sonra [illegible] demokrasi, fikir özgürlüğü ve insan hakları savaşımında da önemli sayılacak katkıları olmuştur."

Ferruh Doğan'ın 1956'da kitap olarak yayımlanır yayımlanmaz toplatılan "Asrileşen Köy" kitabının 2. baskısının kapağı.

Bir zamanlar en etkin muhalif dergilerden Gırgır'ın yayın yönetmenliğini yapan Oğuz Aral hakkında müstehcen neşriyat yayınlamaktan, devletin üst kurumlarındaki kişilerin manevi şahıslarının taskir ve tezyife, komünizm propagandası yapmaya kadar birçok nedenle açılan davalar sonucunda sadece 25 Mart 1971 yılında çıkan mahkumiyet kararı ise 27 Mart ihtilali sırasında bütün basın davalarıyla birlikte düştü. Aral, karikatüristlere verilen cezalarla ilgili olarak "Yargılanmak heyacanlı, okuyucu da bu heyacandan hoşlanıyor" şeklinde yorum yapıyor. (Gırgır dergisi 12 Eylül döneminde çizdiği biri iki kapaktan dolayı birkaç ay kapatılmıştı -karikatürk'ün notu.) Gülgeç yıl Evrensel gazetesinde çizdiği bir karikatürde devlet yöneticilerine hakaret ettiği gerekçesiyle açılan davadan beraat eden İsmail Gülgeç ise karikatürü anarşist bir sanat olarak değerlendiriyor ve şunları ekliyor; "Daha önce de Cumhuriyet'te Anayasa'ya hayır oyu verilmesi yönünde propaganda yapmaktan Behiç Ak ile birlikte tehdit edildik. Sonrasında dine hakaret ettiğimiz gerekçesiyle tehdit edildik. Otosansür Türkiye gibi ülkelerde refleks haline geliyor. Fakat ben kendime otosansür uygulamıyorum bunu yazı işlerine bırakıyorum."

Haslet Soyöz ise, Süleyman Demirel'in başbakan olduğu dönemde, hükümetin belediyeye vereceği para gecikince kaldırılmayan çöpler nedeniyle çizdiği Demirel'i çöp tenekesinin içinde gösteren karikatüründen dolayı yargılandı. Ancak mahkemeye Demirel'e hakaret etmek gibi bir amacının olmadığını söyleyerek beraat etti. Aynı karikatürü bugün çizse hakkında dava açılmayacağını düşündüğünü söyleyen Soyöz'e göre karikatüristlere çizdikleri konular hakkında değil çizme biçimleriyle ilgili davalar açılıyor.

İnsanların kendilerini duvar yazıları ile ifade ettiği dönemlerden bugüne yüzyıllar geçti. Ama insanın insanla, otoritelerin sanatçılarla gerilimi modern toplumlarda da sürüp gidiyor. Tehditler, sansür, açılan davalar, cezaevleri... Bir İtalyan atasözü 'Her şeyden birazı kalır' diyor. Karikatüristler herşeye karşın ayakta kalan ve yaşayan yanını temsil ediyorlar hayatın.

Fadime Özdemir
Nokta, 17-23 Ağustos 1997

VİTRİN

Karikatürcüler

YAVUZ DONAT

Dönem, Refahyol dönemiydi.

Karikatürcüler, dernek olarak, Demirel'e gittiler:

–Efendim, geleneksel Nasreddin Hoca karikatür yarışmasının onyedincisini yapıyoruz. "Kaynağa" ihtiyacımız var.

Demirel sordu:

–Ne kadar?

–Beş milyar.

Cumhurbaşkanı "Kültür Bakanı'na dilekçe verin" dedi.

Karikatürcüler Derneği'nin Genel Sekreteri Metin Peker itiraz etti:

–Yapma Baba!..

–Metin sen ne diyorsun?

–Baba bizi Refahlı Bakan'a yollama.

–Yok, yok, git, dilekçe ver. Ben telefon edeceğim.

–Baba, bizi "ona değil, başkasına" gönder.

–Metin, sizi kime göndereyim?

–Kadir Has'a gönder Baba.

Cumhurbaşkanı kahkahayı bastı.

Karikatürcüleri Kültür Bakanı'na yolladı.

Bakanlık, beş milyar yerine, üç yüz milyon verdi.

***

Ziyaret sırasında karikatürcüler, Demirel'in bir karikatürünü de çiziverdiler.

Süleyman Bey memnun oldu, teşekkür etti.

Metin Peker:

–Baba, kuru teşekkür yetmez.

–Ne istiyorsun Metin?

–Baba, bir arkadaşımız hapiste... Ahmet Erkanlı. Söyleyin, onu çıkarsınlar.

–Arkadaşınızın suçu ne?

–Baba, arkadaşımız Madımak'ta adam yakmadı. Susurluk'ta çetelere karışmadı.

–Metin, arkadaşınızın suçu ne?

–Karikatür yapmak. Hem efendim şu anda hasta... Akdeniz anemisi... Dalağı yok... Mide ameliyatlı... Verem de başladı.

–Raporların var mı?

–Var Baba.

–Öyleyse yollasınlar bana.

***

Karikatürcüler Rahmi Koç'u ziyaret ettiler. Metin Peker bu ziyaret için bize şunları anlattı:

–Sayın Koç çok sanatsever... Çok da iyi tüccar.

–Ne oldu?

–Bize bir milyar verdi. Ancak ayrılırken, en yaşlı üyemiz olan Necmi Rıza Ayça'ya şöyle dedi: Necmi Bey, artık bana eski karikatürlerinizden, özellikle de Akbaba'ya kapak olanlardan birkaçını hediye edersiniz değil mi?

***

Necmi Rıza'nın yaşı 80'in üzerinde...

Usta sanatçıdan bir anı...

Merhum Vehbi Koç bir hafta sonu Necmi Rıza'yı davet eder.

Mevsim yaz, güneş tepede.

Vehbi Bey'in başında şapka.

Bir ara Koç'u telefona çağırırlar.

Vehbi Bey giderken şapkasını çıkarır.

Telefon konuşması bitip de, dönünce ne görsün?

Şapkası Necmi Rıza'nın başında...

–Necmi, o şapka benim...

–Evet Vehbi Bey, belki bulaşır diye, biri-iki dakikalığına başıma koyuverdim işte.

–Ne bulaşır diye?

–Zenginlik Vehbi Bey, zenginlik.

Bu anıyı anlatınca, Rahmi Koç sormuş:

–Bulaştı mı bari?

***

Sanatçılar bir alem...

"Türkiye'deki eşek sayısısıyla" ilgileniyorlar.

Derneğin yayın organı Karikatür'ün Ağustos sayısında bu konuda bir de yazı var.

Yazan Hasan Uysal.

Uysal'ın araştırmasına göre "62 yıldır Türkiye'de eşek sayısı değişmedi".

Araştırma "bilimsel".

Ve bu araştırmaya göre en fazla eşek de Ankara'da.

Başkentte, kilometrekareye 2.2 eşek düşüyor.

***

İnanmayacaksınız ama Karikatür dergisi de, Hasan Uysal da "yeni bir işin" peşinde...

İş "it araştırması".

"Türkiye'deki itlerin sayısını" çıkarmaya çalışıyorlar.

Bu konu çok mu önemli?

Karikatürcüler Derneği Genel Sekreteri Metin Peker dedi ki "evet, ülkenin en önemli sorunlarından biri."

Ve ekledi:

–Ortalık itten geçilmiyor. Ülkenin başına ne geldiyse, bu itlerden geldi. Bari sayısını bilelim.

***

Metin Peker'le konuşurken söz liderlerden açıldı.

Peker'e göre liderler:

Demirel: Bir dudak, bir burun, tamam...

Mesut Yılmaz: Dudak, gözlük... İş bitti.

Erbakan: Badem bıyıkla, çeneyi çiz, oldu karikatür.

Tansu Çiller: Altı, üstü bir benekli eşarp.

Ecevit: Burun ve bıyıktan ibaret.

Deniz Baykal: Elma surat... Ya da domates. Şimdi, kızıp beni arar.

Sohbetin sonunda Peker bir "kağıt" uzatmaz mı?

–Nedir bu?

–Liderleri soruyordun. İşte liderler.

Sohbet sırasında çizivermiş bile.

***

Metin Peker bizden ayrıldı, Devlet bakanı Cavit Kavak'ın makamının yolunu tuttu.

"Kaynaktaki eksikliği" tamamlamaya.

–Metin, neden Cavit Bey'e gidiyorsun?

–Ya kime gideyim? Güneş Taner'e gitsem, görüşmek için benden beş bin dolar ister... Hem Tanıtma Fonu, Cavit Bey'e bağlı. Allah vere de bir "kavuk parası" koparabilsek.

–Ne kavuğu?

–Nasreddin Hoca yarışmasının ödül töreninde Baba'ya kavuk giydireceğiz... Nasreddin Hoca'nın kavuğunu... Haşmetli bir kavuk olacak.

Bu karikatürcüler gerçekten bir alem.

Milliyet

Türk karikatüründe Üç Doruk:
(3) Semih Balcıoğlu

Alpay Kabacalı

Burada kısaltarak üçüncü bölümünü aktardığımız inceleme Liderler dergisinin Haziran-Temmuz-Ağustos 1997 tarihli 4. sayısında yayımlanmıştır.

SEMİH BALCIOĞLU VE ÜÇ BOYUTLU KARİKATÜR

Semih Balcıoğlu 1928'de İstanbul'da doğdu. Işık Lisesi'ni ve Devlet Güzel sanatlar Akademisi Grafik Bölümü'nü bitirdi (1951).

Karikatüre küçük yaşta başladı. İlk karikatürü 7 Ocak 1943'te Akbaba dergisinin "Genç Fırçalar" köşesinde yayımlandı. Aynı yıl Cemal Nadir'le tanıştı; Cemal Nadir artık hem ağabey, hem dost, hem bir öğretmendi onun için.

Daha Akademi'deki öğrenciliği sırasında, "profesyonelliğe" geçmişti; Karikatür, Şaka, Amcabey gibi dergilerde yayımlanan yapıtları için para ödeniyordu kendisine. 1945'te Akşam gazetesine geçti. Sonra Vatan, Dünya, Hürriyet, Tercüman, Politika'da çalıştı. Şimdi Yeni Yüzyıl'da çiziyor. Bu arada Taş, Taş-Karikatür, Çarşaf, Çivi adlı mizah dergilerinin yönetimine katıldı. İlk kez "üç boyutlu karikatür"ü gerçekleştirdi; seramikle yaptığı bu karikatürlerini İstanbul ve Ankara'da beş kez sergiledi (1964-66).

Karikatürcüler Derneği'nin kurucuları arasında yer alan Semih Balcıoğlu, yedi dönem dernek başkanlığı yaptı. 1973-1979'da Türkiye Gazeteciler Sendikası başkanlığında bulundu.

Türkiye'de ve yurtdışında ellinin üzerinde sergi açan sanatçı, İtalya Bordighera'da aldığı "Altın Palmiye" de içlerinde olmak üzere 15 uluslararası, 23 ulusal ödül kazandı.

Elli Yılın Türk karikatürü ve Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü başlıklı inceleme kitapları bulunan Semih Balcıoğlu'nun şu albümleri yayımlandı:

Semih Balcıoğlu Karikatür Albümü (1952), Semih Balcıoğlu Karikatür Albümü (1957), Semih Balcıoğlu Karikatür Albümü (1961), Yazsız Çizgiler (1971), 12 Mart'tan Seçime (1973), Birinci M.C. (1977), Güle Güle Istanbul (1979, 1996), Gözüm Görmesin (1985), Karikaturgut (1990) Semih Balcıoğlu Kitabı (1993), Galeri Çiller (1994), Kültür Bakanlığı'nın yayımladığı sanat dergisinin Semih Balcıoğlu'na ayrılan kitap hacminde özel sayısı (1994), Karikatürlü Oyun Kağıtları (1995), Hacı ile Bacı (1997).

Semih Balcıoğlu'nun 1977'de yayımlanan ve M.C döneminin karikatürlü tarihçesini çizen "1.M.C." albümünün kapağı.

Semih Balcıoğlu'nun ilk özelliği, desene, çizgiye tam anlamıyla egemen oluşudur. Çizgi, desen, karikatür sanatının onsuz olunmaz ögesidir, ama tek başına bunlar yeterli olmaz. Desenin karikatür tadı vererek yoğrulması gerekir. Bu işlem, kişilere, olaylara, olgulara dışardan ve eleştirel açıdan bakmayı gerektirir. Balcıoğlu'nun Güle Güle İstanbul kitabındaki karikatürlerini bu açıdan ele alan Yaşar Kemal'in değerlendirmesini aktaralım:

"Semih'in çizgileri İstanbul destanında söz olmuştur; ağıt, türkü, masal, müzik olmuştur, yüzyıllardan bu yana sürüp gelen sevincin, acının, acımanın, güzelliğin, yıkımın bir simgesi olmuştur. Semih Balcıoğlu'nun çizgileri bu destanda çizginin de üstünde bir şeydir. Yitip giden bir güzelliğin ardından atılan bir çığlıktır. Semih Balcıoğlu'nun bir çizgi destanı gülen, gülümseyen bir acı çığlığıdır. Semih Balcıoğlu'nun bu kitabı, bir ölünün başında durup ona gülümsemesidir. Yineleyeyim, gülümsemenin sonsuz acısının bir çığlığıdır."

Burada, karikatürdeki eleştiri ögesi üzerinde de biraz durmak gerekir. Karikatür sanatı, siyasal ve toplumsal çarpıklıkların birbiri üzerine yığıldığı Türkiye gibi ülkelerde, toplumsal ve siyasal eleştiriden kaçınamaz. Semih Balcıoğlu'nun yapıtlarında da bu tür eleştiriler yoğundur. Günlük gazetelerde çizen bir karikatürcü için, doğaldır bu. Balcıoğlu'nun ucuz ve yavan esprilere, düzeysizliğe düşmeden, güncel basında 54 yıl çizmesi ve saygın bir yer edinmesi bile önemli bir başarıdır.

İki yıl önce hazırladığı "Karikatürlü Oyun Kağıtları"na bakınız. Semih Balcıoğlu yalnız bunları ortaya koymuş olsaydı, bu kadarıyla bile çağımızın önemli karikatürcülerinden biri olarak anılmaya hak kazanacaktı.

Balcıoğlu bir konuşmasında önemli bir noktanın altını çiziyor:

"Demokrasilerde karikatürün çok önemli bir yaptırım gücü vardır. Karikatür köşe yazısından daha etkilidir. Okur köşeyi okur geçer, fakat güçlü bir karikatürü kolay kolay unutamaz ve sürekli düşünür. Çünkü karikatür politikaya halkın gözlüğünden tarafsız bakar, hep daha iyisini ister. Karikatür zayıfın yanındadır. Çaresize umut verecek, yol gösterecek, yaşamdan tat aldıracak bir sanattır."

17. Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması'nda Özel Ödül alan karikatürlerden seçmeler

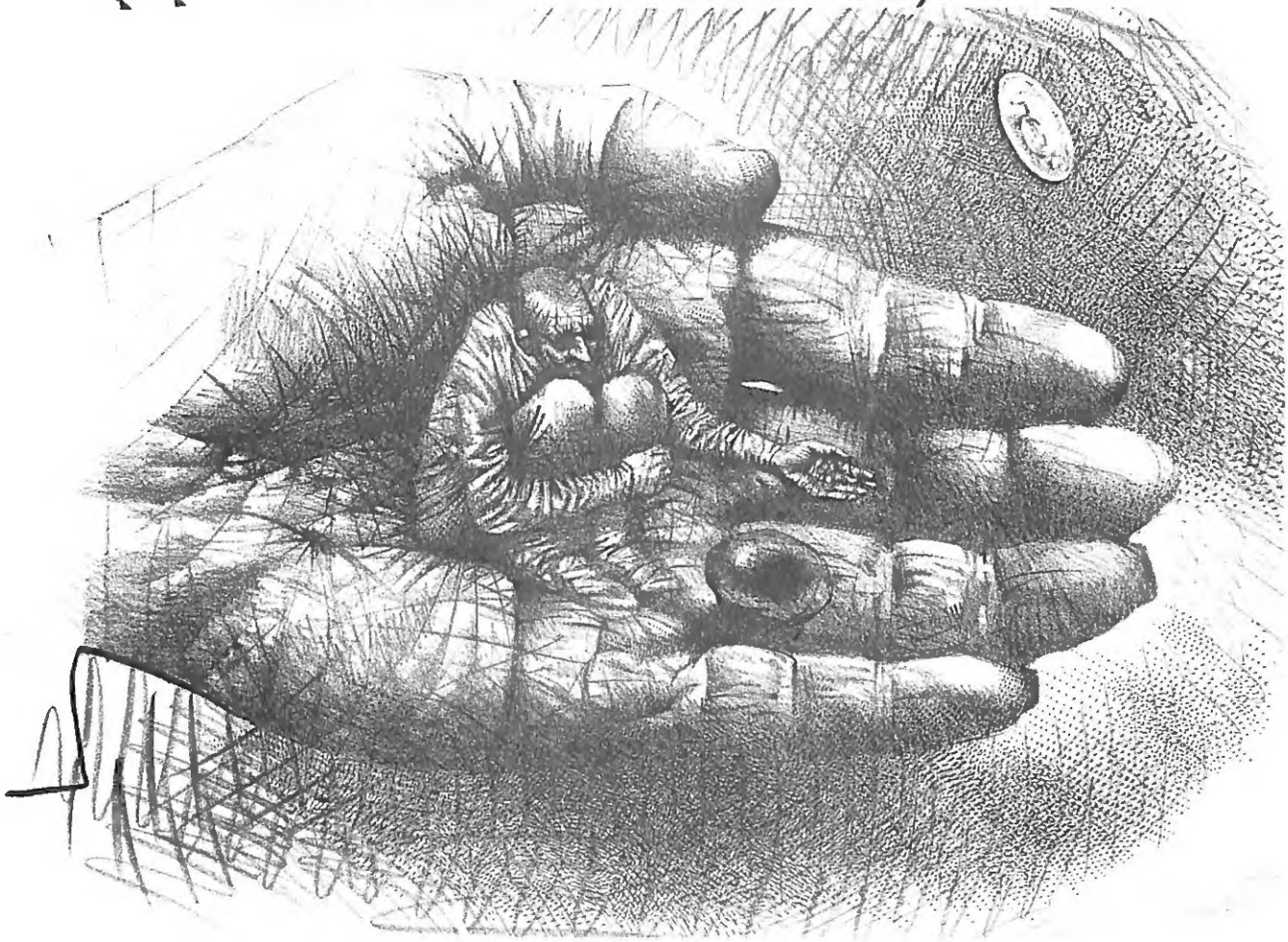

OLEG DERGATCHOV /DİSK ÖZEL ÖDÜLÜ / BULGARİSTAN

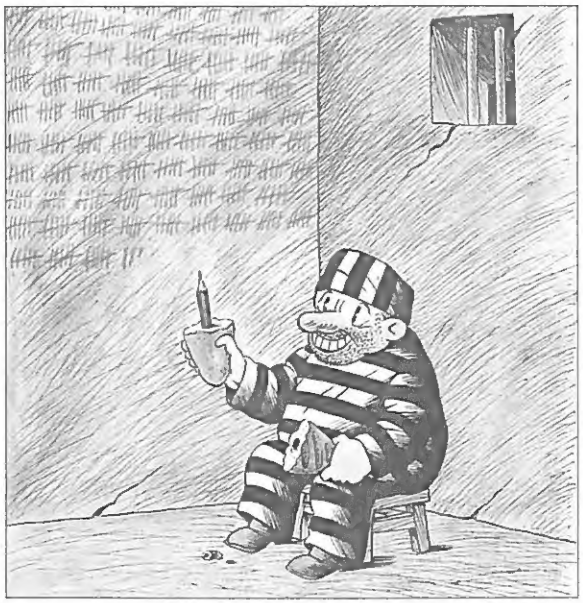

JURİJ KOSOBUKİN / T. BAROLAR BİRLİĞİ / UKRAYNA

DAVİD JOHNY / KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ / BELÇİKA

JANO VALTER / T. GAZETECİLER SENDİKASI / SLOVAKYA

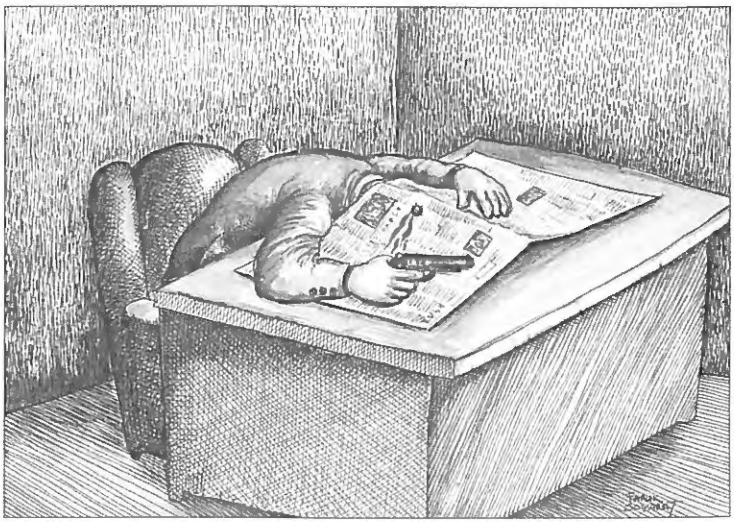

FARUK SOYARAT / CUMHURİYET GAZETESİ / TÜRKİYE

FRANTİSEK BOJNİCAN / İZMİR B.ŞEHİR BELEDİYESİ / SLOVENYA

KIASAT KAYOUMARTH/ TMMOB / İRAN

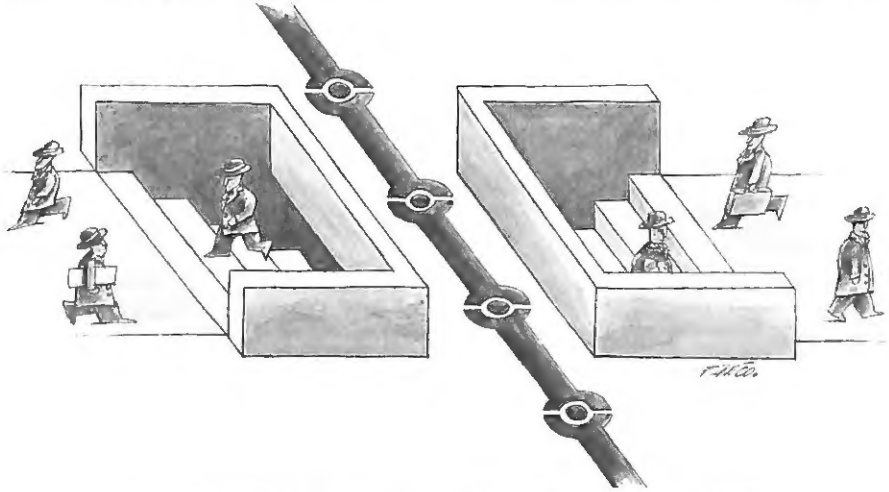

MİLOS PANİC / KIBRISLI TÜRK KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ / HIRVATİSTAN

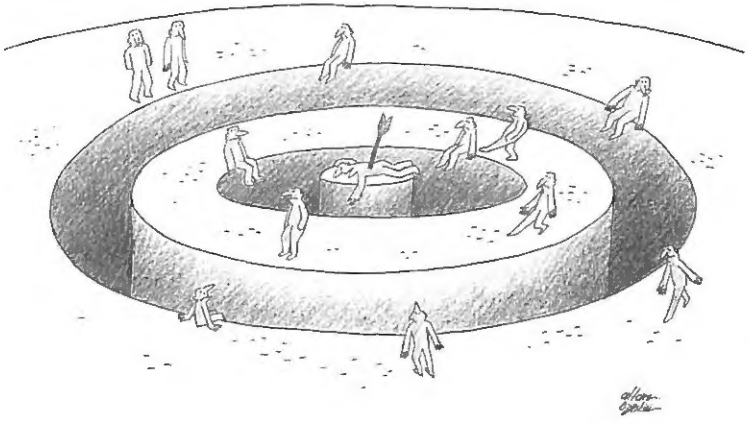

ALTAN ÖZESKİCİ / T. GAZETECİLER CEMİYETİ/ TÜRKİYE

ALEXANDER UMYAROV /
NASREDDİN HOCA ÖZEL ÖDÜLÜ / RUSYA

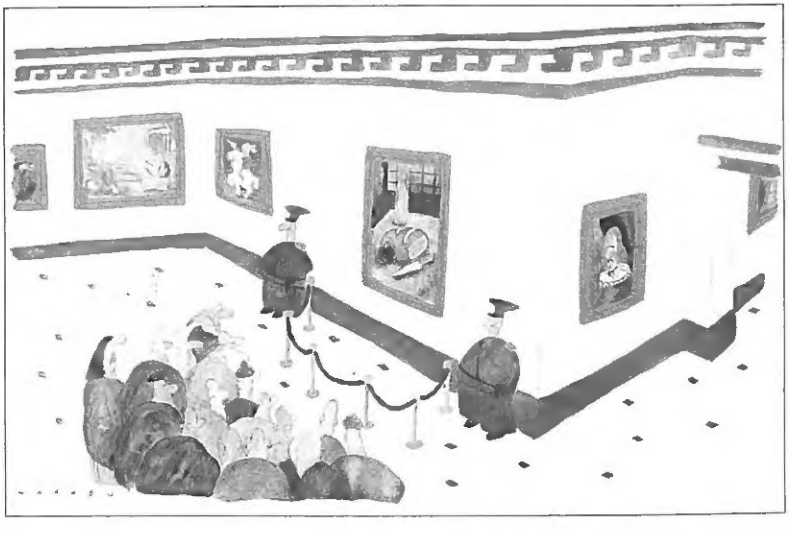

ROBERT LASZLO SZABO-MARABU / KÜLTÜR BAKANLIĞI / MACARİSTAN

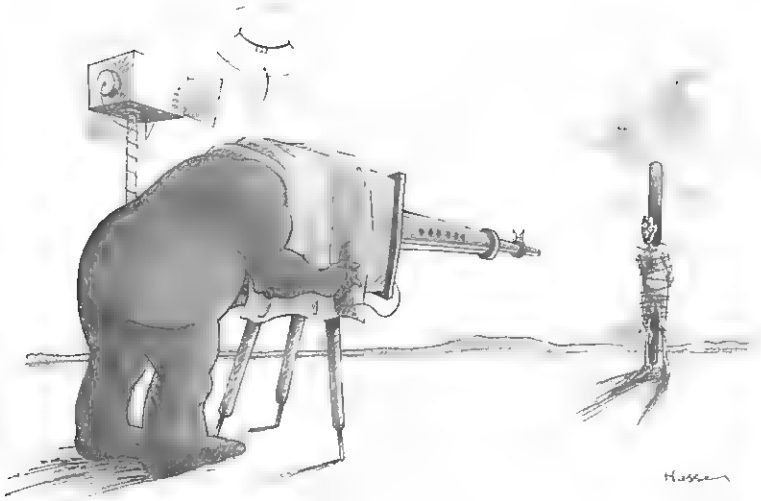

HASSAN KARİMZADEH/ MULKİYELİLER BİRLİĞİ / İRAN

LEONİD MELNİK
/YAYINCILAR BİRLİĞİ / RUSYA

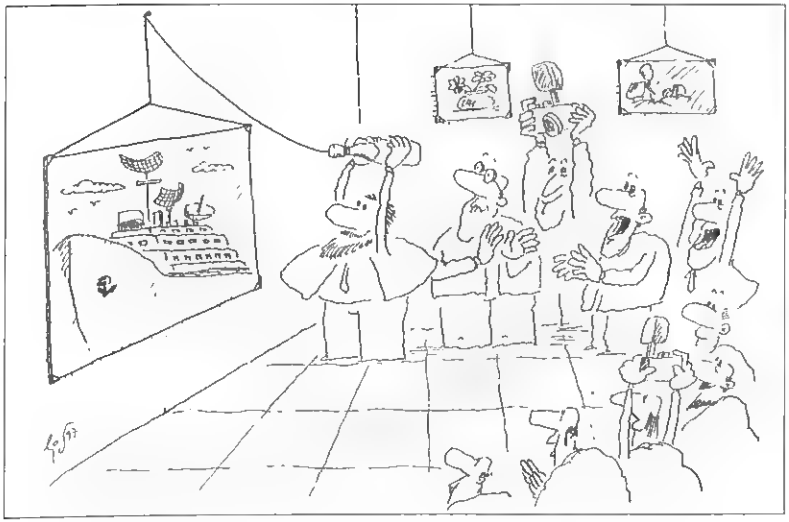

LİVİU PENCEA / MİLLİYET SANAT DERGİSİ / ROMANYA

WOLFGANG SCHLEGEL / TRT ÖZEL ÖDÜLÜ / FEDERAL ALMANYA

MARK LİKGALTER / TBMM / A.B.D.

Barış

Sergisinden

1 - 25 Eylül

Yerebatan Sarnıcı Çıkışı

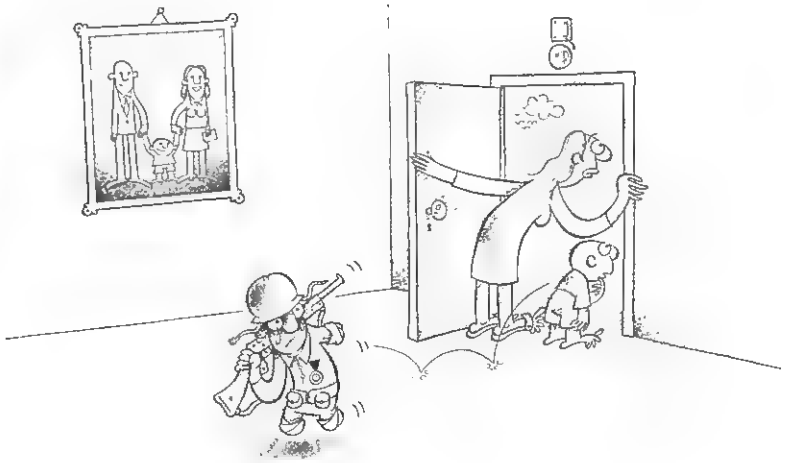

YÜKSEL CAN

TURHAN SELÇUK

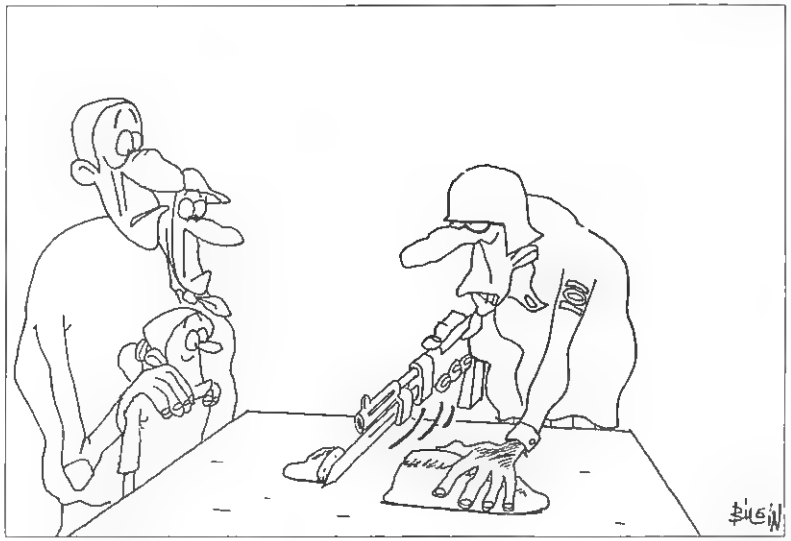

MUSTAFA BİLGİN

KEREM YÜCE

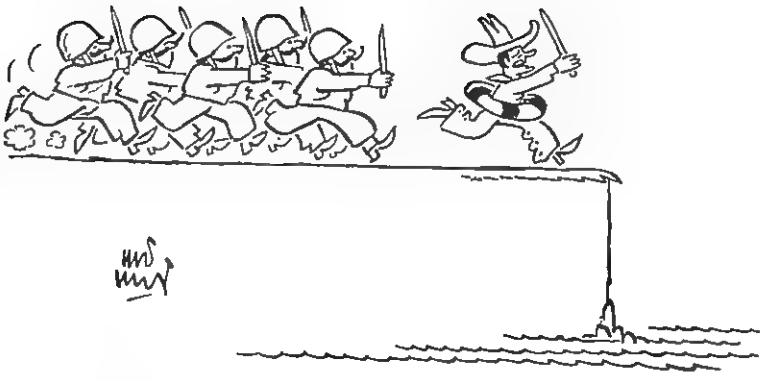

ALİ ULVİ ERSOY

OĞUZ GÜREL

Çizgi film köreltiyor

Çocukların duygularına ve davranışlarına zarar veren televizyondaki bazı çizgi filmlerin, aile ve çocuk ilişkisini de olumsuz etkilediği bildirildi.

Antep üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Yavuz Coşkun, yaptığı açıklamada, televizyonun, tek ortak etkinlik olarak aile yaşamına girip, çocuk ve aile ilişkilerinde çok önemsenen "teketek" ilişkiyi de yok ettiğini söyledi.

Televizyondaki korkunç görüntülere, korkuya ve saldırgan temelara yer veren, estetikten yoksun çizgi filmlerin çocuklara zarar verdiğine dikkati çeken Prof. Dr. Coşkun şöyle dedi:

"Bu tür çizgi filmler, saldırganlık dürtüleri verir, korku uyandırır, kızgınlık ve öfkeyi yanlış yönde yapay ve yıkıcı olarak ifade eder. Anne-baba-çocuk ilişkisindeki iletişimsizliğe temel hazırlar, iletişimin kalitesinin bozulmasına yol açar. İlişkilerdeki iletişimsizlik, çocuğu bu filmleri izlemeye yöneltir. Gücün, yanlış yollardan ifade edilmesine örnek olur. İletişim, paylaşım, kitap okuma, tek başına oyun oynama ve kurma gibi alışkanlıkların bozulmasına neden olur."

Çizgi filmleri seyrederken insanın rahatlamadığını ve sürekli gergin olduğunu belirten Prof. Dr. Coşkun, "Ayrıca çocuklara gücün sadece fiziksel olduğu kanısını veriyor. Çocuklar bu iletişim araçlarında, gerçek yaşamda bulamadıkları serüven yaşantısını, enerji atılımını, bu tür filmlerle yapay ve yıkıcı olarak tadıyorlar" dedi.

Programlardaki olumsuz görüntü ve gerçek dışı fantezi ürünlerinin, 3-12 yaş dönemindeki çocukların bu döneme dönük geçici korkularını kalıcı hale getirip, üzerinde çalışılıp düzeltilmesini güçleştirdiğini kaydeden Prof. Dr. Coşkun, şu bilgileri verdi:

"Özellikle kendine güvensiz hisseden, olaylar karşısında çaresizlik yaşayan çocuklar, anne ve babası ile duygusal ilişki kurabilmek için, bu filmler kanalıyla, korkularını yapay bir araç olarak kullanırlar. Kızgınlık ve öfkenin ayıp ve yasak sayıldığı ülkemizde, çocuklar, anne ve babalarına duydukları kızgınlığı, doğrudan ve yapıcı olarak doğal bir şekilde yaşamak yerine, bu filmlerle yıkıcı ve saldırgan bir biçimde ifade etmeyi öğreniyorlar. Zaman içinde biriken kızgınlık, öfke patlamaları, saldırganlık ya da psikosomatik olarak etkilerini gösteriyorlar."

Prof. Dr. Coşkun, çocuğun bu filmlere yöneldiğinde, duygularını olumlu yönlendirmeyi öğrenemediğini belirterek, şiddet içeren çizgi filmlerin diğer zararlarını şöyle sıraladı:

"Bu filmler, sığ bir şekilde hazırlanıyor ve derinlikten de uzak. Bu da çocukları düşünce tembelliğine itiyor. Çocuklar, aldıkları modelleri birbirleriyle oynadıkları oyunlara transfer ederek, birbirlerine zarar verip, keyif verici oyun repertuarı fakirliğine düşüyorlar."

Ülkede Gündem
14 Temmuz 1997

Belçikalılar 'Ten Ten'e sahip çıkıyor

Belçikalılardan edebiyat tarihlerinin en önemli yazarlarını kapsayan bir liste oluşturmalarını isteseniz hemen hepsi çizgi kahraman Ten Ten'in yaratıcısı George Simenon ve Herge'i ilk sıraya yerleştirir. Ten Ten Belçika halkı için adeta bir milli kahraman.

Yaratıcısının on üç yıl önce ölmesine karşın Ten Ten hayranları ve çizerleri onun anısına titizlikle sadık kaldılar.

Bu sevgi ve sadakat Belçikalıların üç yıl önce Herge'in dul eşiyle evlenen ve Ten Ten ürünlerini pazarlama işini yürüten İngiliz Nick Rodwell'e karşı bir savaş başlatmalarına neden oldu.

Geçen aylarda düzenlenen bir basın toplantısında bir araya gelen sanatçılar, gazeteciler, tarihçiler ve araştırmacılar, milli kahramanlarının kötü bir İngiliz tarafından kaçırıldığını bildirdiler ve Ten Ten'in köpeği Snowy'i yardıma çağırdılar. Toplantıda söz alan Ten Ten çizeri Benoit Peeters, Ten Ten yan ürünlerinin eskiden sanatsal bir niteliğinin olduğunu, bugün ise fiyatları giderek artan lüks ürünlere dönüştüğünü söyledi. Aydınların başlattıkları bu mücadeleyi halk da milli bir dava gibi destekliyor.

Asıl adı George Remi olan Herge, vasiyetinde kendisinin 1930'lardan 1960'lara taşıdığı 23 Ten Ten kitabına hiçbir ek yapılmaması konusunda katı kurallar koydurmuştu. Zamanında Ten Ten'i bir altın madeni olarak tanımlamış olan Nick Rodwell, şu anda Ten Ten ürünlerini pazarlayan şirketin başında yer alıyor. Şirketin pazarlama politikaları da Belçikalıları tam anlamıyla çileden çıkarıyor. Belçika'nın önemli gazetelerinden "La Libre Belgiue" geçen hafta "Ten Ten Tehlikede" manşetiyle basıldı. Yazıda da Rodwell'in yönettiği Herge firmasının bütün Belçika kültürüne ve insanlığa yönelik yıkıcı bir tutum aldığı, Rodwell'in Ten Ten kayıtlarını pazarlarken uyguladığı politikalarla bu kahramanın anısına saygısızlık ettiği ileri sürüldü.

Kırk iki yaşındaki reklamcı Rodwell'in sözcüleri ise tek isteklerinin Ten Ten'in anısına sahip çıkmak olduğunu öne sürüyorlar. Pazarlama sırasında Herge'in eski eşinin isteklerinin dışına çıkmadıklarını iddia ediyorlar.

karikatürk-499

İzmir Temsilcisi Cem Koç 'Temel sorun düşünce özgürlüğü'

Karikatürün düşüncenin çizgiyle ifade edilmesi anlamına geldiğini hemen herkes bilmekte. Ancak Türkiye'de düşüncenin çizgiyle ifade edilmesi bu tanım kadar basit değil. Türkiye'de yaşamak her şeyden önce düşünce özgürlüğü için mücadele eden yazarlar, gazeteciler ve çizerlerin hapis cezalarına çarptırıldıkları haberlerini duymak demektir. Karikatürcülerin temel sorunu da Türkiye'de düşüncenin yazı ya da çizgiyle ifade edilmesi önündeki engeller. En son Emek gazetesi karikatüristi Ertan Aydın çizgiyle düşüncesini ifade ettiği için bedelini ödemek zorunda kaldı. Aydın, Susurluk kazasıyla ortaya çıkan devlet-mafya-aşiret üçgenini eleştiren karikatürler çizdiği için İstanbul 2. Ağır Ceza mahkemesi tarafından 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırıldı. Karikatüristlerin Türkiye'deki düşünce özgürlüğü mücadelesinden ayrı düşünülmemesi gerektiğini belirten Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilcisi Avukat Cem Koç, karikatüristlerin düşünceyi ifade etme önündeki engellerle daha fazla karşılaştıklarını söyledi. "karikatür doğrudan mesaj veren anlatım tekniği ile iletmek istediğini tek karede direkt ve daha çarpıcı bir şekilde veriyor. Durum böyle olunca devlet direkt olarak verilmek istenen mesajı daha tehlikeli buluyor" diye konuşan Koç, bundan dolayı karikatüristlerin halen yargılandığını ve cezaevine konabildiğini kaydetti.

12 Eylül'le birlikte insanların düzene olan tepkilerini yansıtmalarının dolaylı bir yolunun da karikatür olduğunu ve karikatür dergilerinin 80'li yıllarda politik mesajlar içermesinden dolayı tirajının yüksek olduğunu ifade eden Koç, günümüzde karikatüre gösterilen ilginin giderek azaldığını vurguladı.

90'lı yıllardan sonra karikatür dergilerinin cinselliği ön plana çıkaran yayın politikalarına ağırlık verdiğini belirten Koç, "12 Eylül'den sonra yetişen kuşağın istemleri daha farklı denebilir. Bu dergiler de gençlerin bu istemine cevap vermeye çalışıyorlar. Ama bununla birlikte sosyal ve kültürlü olan kitleyi arka plana ittiler. Bu da karşılarındaki apolitik kitlenin olduğu büyük pazarı kaybetmek istememelerinden kaynaklanıyor. Bir anlamda işi tamemen ticari kazanç mantığına indirgediler denebilir. Cinselliği bir nevi satış tekniği olarak görüyorlar." diyerek, ticari mantığın karikatür dergilerinin kalitesini düşürdüğünü ve bunun da tirajın düşmesine neden olduğunu kaydetti.

İzmirli karikatürcülerin çizgilerini yayınlayacakları yayın organı bulmakta zorluk çektiğini anlatan Koç, "karikatürde sürekli üretimi sağlamak için eserlerinizin yayımlanması gerekir. İzmir'de sadece iki tane yerel gazete var ve biz bu gazetelerde karikatürlerimizi yayımlama şansına sahip değiliz. Politik olarak bir yerlerde duruyorsanız, eserlerinizi sadece düşünce dünyanıza yakın olan yayın organları yayınlayabilir. Arkadaşlarımız bu yüzden karikatürlerini İstanbul ya da Ankara'da çıkan dergi ve gazetelere gönderiyorlar." dedi.

Karikatürlerinin İstanbul ya da Ankara'ya gönderilmesinin de yayımlama istemlerine cevap vermediğini belirten Koç, üretimin devamlılığını sağlamak için 85'ten bu güne kadar hemen her ay karikatür sergileri açtıklarını ve bu yolla İzmir'de yaşayan karikatüristleri bir araya getirerek bu alandaki eksikliklerini gidermeye çalıştıklarını, bunda da belli oranda başarı sağladıklarını kaydetti.

Günay Fırat,
Ülkede Gündem, 31 Temmuz 1997

Tartışma

Çizgiyle:

Konuşmak mı Susmak mı?

Aşkın Ayrancıoğlu

Eski Yunanlılarda saza bir tel ekleyen adam şiddetle cezalandırılırdı. Sanat baskıdan doğar, dövüşle yaşar, hürlükten ölür.
A. Gide (1904)

Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliği Bülteni'nin Nisan-Mayıs '97 tarihli sayısında, sevgili Eray Özbek'in "Karikatür ve Mesaj" başlıklı bir yazısı yayımlandı. "Mesaj" kavramının dar bir çerçeveye sıkıştırılmasıyla temellenen bu yazının "mesaj"ı açık seçik anlaşılamasa da, ben bazı yanılsamaları gidermek amacıyla tartışmak istiyorum.

Herşeyden önce "mesaj" kavramı, Özbek'in anladığı gibi; "problemi çözüp izleyiciye aktarmak", "tek olumluyu bulmak", "kalıcı doğrular üretmek", "izleyicinin yerine düşünmek", "fikir sokuşturmak" gibi anlamlar içermez. Özellikle sanatta bu böyledir. Birikimsiz, yaratıcılık yoksunu sanatçıların dışında, gerçek sanatçı; toplumsal, bilimsel, kültürel, felsefesel... birikimiyle toplumun, doğanın , evrensel olanın sürekli geliştiğini ve ilerlediğini bilir O, problemi çözdükten sonra değil, halkla birlikte insanlığın problemlerini çözmek için üretir mesajını. Onun mesajları tek olumluyu değil, sonsuzca güzelliği özümsemiş insanın bilincini yansıtır. O, kalıcı doğrular yaratarak değil, gerçeklikten yola çıkarak, gerçekliği insanın lehine dönüştürmek için mesajını üretir. O, insanı, beynine fikir sokuşturulacak bir nesne olarak değil, birlikte düşünüp -eylemsel birliktelikle- dünyayı değiştireceği özneler olarak görür...

Görüldüğü gibi mesaj kavramı, geniş soluklu bir kavramdır. Sanatçıyla okuyucunun/izleyicinin bildirişimini (iletişimini) sağlayan bir araçtır. Tek yanlı değil, asıl işlevini anlaşıldıktan sonra gören "ileriye dönük" bir araçtır.

Bir karikatürü güzel yapan yalnızca, çizgi, renk, ışık-gölge, açık-koyu, denge vb. kompozisyon ögeleri değildir. Bu ögeler bir öze göre biçimlenirler. İşte mesaj bu özde içseldir Bu bütünlüğün içinde içsel olan bir şey daha vardır o da etiksel değerlerdir. Sanat eseri öylesine özgün bir şekilde biçimlendirilir ki, artık kuru bir mesaj taşıyıcısı olmaktan çıkıp evrensel bir niteliğe bürünür.

Estetiksel (güzel-çirkin vb.) olanla etiksel (iyi-kötü vb.) olan, sanatın temelini oluşturur. Biri eksik ya da yanlış olduğunda, sanat eseri de eksiktir, kötüdür. Örneğin, bir kadının kara çarşafla örtünmesi gerektiğini "çok güzel çizgilerle" anlatsa da, estetiksel

(DEVAMI YAN SAYFADA) ☞

yanı "insani" olmadığı için o karikatür kötüdür. Çünkü kadının insan olma niteliği ve özgürlüğü dışlanarak, "onun bir eşya olduğu ve yalnızca sahibinin kullanabileceği" ya da "kadınların oralarını buralarını açarak toplumun (burada toplum erkekler oluyor) ahlakını bozdukları, bu nedenle de örtünmeleri gerektiği" vb. mesajlar verilmektedir. Demek ki sanat eserinin etik-estetik bütünlüğü de insani değerlere aykırı olmamalıdır. Bu arada hemen belirtmem gerekiyor; "etik" kavramını, kaba, durağan bir ahlakçılık olarak değil, diyalektik bir şekilde sürekli dönüşen evrensel, insani bir kavram olarak savunuyorum.

Platon'un "ideal güzel"ini, yeni elbiseler giydirerek önümüze koyan Kant'a yaslanarak şunları yazıyor Özbek: "...estetik yaşantının alameti farikası çıkar gözetmemesidir. Ahlaki davranışta (iyi-kötü çatışması) bir çıkar ögesi vardır. Bilimsel davranışta da (doğru-yanlış çatışması) nesnelerden yararlanma endişesi, 'Güzel' ise, yalnızca estetik bir haz için izlenir." Elbette Özbek'in kendisi de biliyordur, sanatın "içi boş bir oyun" olmadığını. Kant'ın estetiğine göre, bir şeyin güzel olup olmadığını belirlerken, o şeyin varlığıyla ilgili bilgiler bizi ilgilendirmez. Yukarıda değindiğimiz karikatüre dönersek; o karikatürün güzel olup olmadığına yalnızca biçimsel (renk, çizgi vb.) özellikleri yönünden karar verebiliriz. Yoksa, kadınları kara çarşafa kapatan gericiliğin bilincinde olarak değil... Kant'ın bu idealist görüşleri, bugün sömürgeci/kapitalist sistemin korunmasında ve sürdürülmesinde rol oynayan burjuva sanatının temel taşlarından biri olmuştur.

Bize göre sanatsal ürün, bugün ezilen, sömürülen halkların saflarında yer almasıyla güzelleşebilir. İnsanın sanatsal yaratıcılığı, insanın insanlaşmasını sağlar. Yeni ortamlara ve ihtiyaçlara göre yaratıcılığın da sonsuzca gelişme ve değişme alanları olacaktır. İdealistlere göre bir sanat eserinin güzelliği, içi boş biçimlere indirgenebilir. Biz bilgiyi sanattan ayırmıyoruz. İnsan, bilgisiyle gerçekliği doğru algılayabilir, değiştirebilir. İşte sanat da doğayı dönüştüren insanın emeğinin ürünüdür. Bu nedenle onun yaşantısından, umutlarından, sorunlarından, kavgasından ayrı düşünülemez. Picasso'nun Guernica'sı faşizmden ayrı düşünülebilir mi... Cervantes'in Don Kişot'u, çöken feodalizmden ayrı düşünülebilir mi... Çernişevski'nin Nasıl Yapmalı'sı, yaklaşan Ekim devriminden ayrı düşünülebilir mi...

(SÜRECEK)

Çizginin Huzur Çıkmazı

Ergin Gülen

Temmuz ayında 17. Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması Büyük Jürisi üyesi olarak İstanbul'a gelen Bulgaristanlı karikatürcü Stefan Despodov'la Büyük Jüri üyesi Ergin Gülen'in yaptığı Yeni Yüzyıl gazetesinde yayımlanan söyleşiyi sunuyoruz.

1984 yılı Akademi Resim Bölümü mezunu olan Stefan Despodov halen bir devlet tiyatrosu olan Sofya Halk Tiyatrosu'nda afiş sanatçısı olarak hayatını sürdürmekte.

Stefan Despodov'la büyük jüride beraber çalıştık ve Bulgaristan karikatür sanatı üzerine konuştuk. Sanatçı öncelikle "karikatürün tarifini yapmaktansa onu çizmeyi yeğliyorum" diyerek söze başladı ve yine de "Karikatür, mesajı olan düşüncenin resmidir" demekten kendini alamadı. "Karikaktür dilinin evrensel olması olması onu diğer sanat dallarından daha evrensel kılmaktadır. Karikatür öyle bir sanattır ki kendi gücü onu sanatların en güçlüsü kılmaktadır. Ayrıca karikatür çizmek için Akademisyen olmaya da gerek yok. Onu sevmek ve o konuda yetenekli olmak karikatürist olmak için yeterlidir."

Peki, Bulgaristan'da karikatür sanatı bugün ne durumda? "Karikatür, Bulgaristan'da geçen yüzyılın ortalarında yayımlanan gazetelerde ilk defa görülmüştü. O zamanlar totaliter rejim hakimdi, çok sonraki yıllarda da farklı adlar altında rejimin totaliterliği sürdü ve bu rejim karikatür sanatını ters yönde etkilermiş gibi görünse de başka bir açıdan sanata büyük katkısı oldu. 1989 rejim değişikliğinden önce Bulgaristan'da günlük gazeteler mizah ve karikatüre bugünkünden daha çok yer ayırıyorlardı. Ama konular sınırlıydı. Her konu çizilemiyordu. Bu zorlanma karikatüre daha düşündürücü ve sanatsal bir değer katıyordu. Yani çizer istediğini direkt çizemediği için birtakım yeni dolambaçlı yol ve sembolleri kullanıyordu..." Şimdi durum değişti mi? "1989'dan sonra özgürlük geldi. Karikatürde günlük konular hakim oldu. Anlatım basitleşti. Böylece karikatürün derinliği kayboldu. Totaliter rejimde sayısı tek olan mizah dergisi 4'e ve gene sayısı bir olan TV kanalı da 4'e yükseldi. Ne yazık ki bu özgürlüğe ve çoğalmaya rağmen televizyonlar karikatüre fazla yer vermediler. Çizgi film ve bant gösterimlerinde de hep yabancı ülke, özellikle Amerikan ürünlerini kullanıyorlar."

Portre karikatürcüsü olarak da tanınan Stefan Despodov, Balkan Karikatürcüler Birliği kurulması çalışmalarını gönülden destekliyor; "Geçen yıllarda bu birlik için Semih Balcıoğlu ile konuşmuştuk. Birliğin kurulması için o yıllarda politik engeller vardı. Günümzde politik engeller yok, ama, ekonomik engeller var. Bulgaristan'da yaşanan ekonomik kriz her sanat dalına yaptığı kötü etkiyi karikatür sanatına da yapıyor." Despodov Türk-Bulgar sanat ve kültür ilişkilerini yeterli bulmadığını, ortak çalışmaların arttırılarak geliştirilmesinin her iki ülke yararına olacağını sözlerine ekliyor... Doğrusu sanatçının bu görüşlerine katılmamak elde değil. Özellikle kültürel ortaklıkları olan, sınırdaş ülkelerin sanatçılarının ortak çalışmalarına ağırlık verilmesine inanıyoruz.

1. Uluslararası 'Yalnız Değilsiniz' Yarışması

Geçen yıl Türk Spastik Çocuklar Derneği Sinop Şubesi ile Karikatürcüler Derneği'nin birlikte düzenlediği "Yalnız Değilsiniz" Spastik Çocuklar karikatürler yarışması bu yıl dünyaya açıldı. Uluslararası nitelikteki yarışma dünyanın bütün karikatürcülerine açık. Orjinal yapıtlar yayımlanmış olabilir ancak başka bir yarışmada ödül almamış olmalıdır. Konu "Spastik çocuklar, yalnız değilsiniz!" olarak belirlenmiştir. 30x40 cm'den büyük olmamalıdır. Son katılma tarihi 15 Eylül 1997. Yarışma albümü yer alan karikatürcülere gönderilecektir. Ödül olarak plaket, gemi modeli ve el işlemeleri verilecektir. Adres: Kefevi Mh. Sarabil Cd. Demircanlar Koop. A Blok Kat: 1 Sinop-Türkiye. Tel: (0368) 261 61 56.

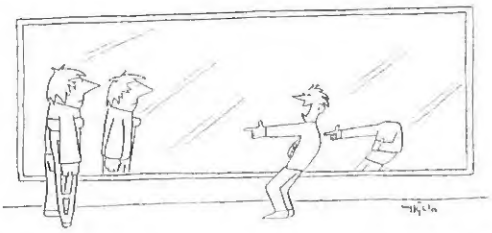

Uluslararası "Sigorta" yarışması

Sigorta Dergisi ile Karikatürcüler Derneği'nin birlikte düzenlediği "sigorta" konulu uluslararası karikatür yarışmasının koşulları şöyle:
Yarışma bütün dünya karikatürcülerine açıktır. Karikatürler orijinal olmalı. Yarışma konusu "Sigorta, sigortalı olmak"tır. Her türlü çizim tekniği serbesttir. Yarışmaya en fazla 3 karikatür gönderilebilir. Boyutlar 25x35 cm'den büyük olmamalıdır.
de teslim edilebilir. Katılanlar eserlerinin arkasına büyük harflerle adını, soyadını, adresini, telefon numarasını, ülkesini yazmalıdır ve fotoğraflı özgeçmiş eklemelidir. Yarışmaya gönderilen karikatürler, sigorta dergisinin kullanma hakkı saklı kalmak üzere Karikatürcüler Derneği tarafından İstanbul Karikatür ve Mizah Müzesi'nde saklanacaktır. Karikatürler bir albümde toplanacak ve karikatürleri albümde yer alan sanatçılara gönderilecektir. Karikatürler 30 Eylül 1997 tarihine kadar aşağıda verilen adrese ulaşmalıdır:
1. Uluslararası "Sigorta" Karikatür Yarışması
Sigorta Dergisi, İstiklal Caddesi Mehmet Doğan İş merkezi No: 20 D:3 80080 Beyoğlu, İstanbul Türkiye.
Jüri İstanbul'da 16 Ekim Cuma 1997 günü toplanarak sonuçları belirleyecektir.
Ödüller: 1) Birincilik Ödülü: 1000 $ ve plaket, 2) İkincilik Ödülü: 750 $ ve plaket, 3) Üçüncülük Ödülü: 500 $ ve plaket, 4) Mansıyonlar: 3 ayrı sigorta şirketinin ödeyeceği 250'şer $ ve plaket, 5) Karikatürcüler Derneği Özel Ödülü: Plaket.
Ödül töreni 24 Ekim 1997 Cumartesi günü İstanbul'da yapılacaktır.

Jüri: Dimitar Çudo / Jüri Başkanı (Osten Genel Yayın Yönetmeni- Makedonya), Necmi Rıza / Karikatürist, Metin Övün / Sigorta Dergisi, Bülent Çevik / Sigorta Dergisi, Oğuz Gürel / Karikatürcüler Derneği Başkanı, Erdoğan Karayel / Karikatürist, Metin Peker / Karikatürcüler Derneği Genel sekreteri, Burhanettin Ardagil / Karikatürist - Sigorta Dergisi

H.B.R. Maymun 2. Mert Ata Yaltırık Mizah Ödülleri "narkotikatür"

H.B.R. Maymun dergisince, trafik kazasında kaybettiğimiz mizah sanatçısı Mert Ata Yaltırık anısına bu yıl ikincisi düzenlenen karikatür yarışmasının başlığı "narkotikatür". Uyuşturucu konusu işlenecek yarışmanın katılım koşulları şöyle:
1. "Narkotikatür" yarışması bütün karikatürcülere açıktır.
2. Çizim tekniği serbesttir.
3. Gönderilecek karikatürlerin yayımlanmamış ve daha önce bir yarışmaya katılmamış olması gerekmektedir.
4. Katılımcılar en fazla üç eser gönderebilirler.
5. Karikatürler en fazla 30x40 cm boyutlarında olabilir.
6. Esereler postada kırılmayacak şekilde zarflanmalıdır.
7. Her eserle birlikte katılımcının adı, soyadı, kısa özgeçmişi, adresi ve telefon numarasının belirtilmesi gerekmektedir.
8. Yarışmaya katılan eserlerden derece alanların H.B.R. Maymun dergisince kullanım hakkı saklıdır. Öteki karikatürler yarışma bitiminden bir hafta sonra eser çizerince bir mektupla başvurulduğunda postayla geri gönderilecektir.
9. Ödül alan eserlerle birlikte, jürinin seçtiği başka karikatürler yarışma anısına hazırlanacak bir kitapçıkta toplanacaktır. Kitapçık, içinde eserleri yeralan karikatürcülere yollanacaktır.
10. Karikatürler en geç 20 Eylül 1997 tarihine kadar postayla ya da elden belirtilen adrese ulaştırılmış olmalıdır.
11. Postadaki gecikmeden sorumluluk kabul edilmeyecektir.
12. Son teslim tarihini izleyen bir hafta içinde jüri toplanacak ve yarışmada dereceye giren ve sergilenmeye değer bulunan eserler H.B.R. Maymun dergisinde duyurulacaktır.
Adres: H.B.R. Maymun Dergisi, Manuel Apt. No: 13/11 D: 4 80220 Pangaltı, İstanbul.

'Yoksul Dünya' Karikatür Yarışması

İtalya'da düzenlenen uluslararası Andromeda Karikatür Yarışması bütün dünya karikatürcülerine açık.
Konu: Yoksul Dünya (Poor World). Karikatürler orjinal olmalı. Teknik serbest. Gümrükte herhangi bir sorun çıkmaması için zarfın üzerine "PRINTS-NO VALUE" yazılması isteniyor. Albümde karikatürü yer alanlara albüm gönderilecek. Ödül alan karikatürler organizasyon komitesince alıkonacak.
Ödüller:
Birinci 1 milyon liret,
ikinci 800 bin liret,
üçüncü 500 bin liret
Son katılma tarihi: 25 Ekim 1997
Adres: Studio d'Arte Andromeda Via Malpaga, 17 38100 Trento - Italia

"ÖZÜR DİLERİZ, POSEYDON" SERGİSİ BÜKREŞ'TE

Denizlerin hızla ve çok yönlü kirlenmesine tepki amacıyla Türkiyeli ve Makedonyalı karikatürcülerin hazırladığı "Özür Dileriz, Poseydon" karikatür sergisi 17-25 Ağustos tarihleri arasında Romanya'da, Bükreş'te "Karadeniz Çevre Eğitimi Semineri" kapsamında açıldı. Sergide Serdar Kıcıklar, Oğuz Gürel, Yaşar Babalık, Sönmez Yanardağ, Mehmet Gölebatmaz, Engin Selçuk, Murat İlhan, Burhanettin Ardagil, Muhittin Köroğlu, Kamil Yavuz, Mahmut Akgün, Ahmet Erkanlı, Eray Özbek, Cem Koç, Altan Özeskici ve Birol Çün'ün eserleri yer aldı.

ÇORUM'DA KARİKATÜR SERGİLERİ

Çorum'da yaz dönemi karikatür etkinlikleri kentin en önemli alışveriş merkezi Zafer Çarşı'sında açılan karikatür sergileriyle sürdü. Haziran ayında düzenlenen "Çevre" konulu serginin ardından Temmuz ayı boyunca H.B.R. Maymun dergisince düzenlenen "Trafikomik" Karikatür yarışması Sergisi açıldı. Ağustos ayında ise "Çizgilerle Dünden Bugüne Su" konulu sergi açıldı.

"ÇALIŞAN ÇOCUKLARIMIZ" SERGİ-ALBÜMÜNE ÇAĞRI

Çorum'da yaşayan üyemiz Sönmez Yanardağ Ekim ayı içinde açılacak "okuma çağında olmasına karşın bir işte çalışmak zorunda kalan Çalışan Çocuklarımız" konulu sergi çalışması için karikatürlerinizi bekliyor. Albümü de hazırlanacak sergi için son katılma tarihi 25 Eylül 1997. Boyut ve tekniğin serbest olduğu sergi-albüme katılma adresi şöyle: ICC Madencilik, İnönü Cd. Benderli İşhanı N: 19 Çorum.

TOPLUMBİLİM NASREDDİN HOCA ÖZEL SAYISI

Toplumbilim dergisi 6. sayısını Nasreddin Hoca Özel Sayısı olarak yayımladı. Editörlüğünü Cengiz Bektaş'ın üstlendiği Özel Sayı'da Hoca'nın değişik özelliklerini araştıran incelemelerin ingilizce çevirileri de yer alıyor. Tan Oral'ın Nasreddin Hoca karikatürüyle başlayan dergide şu incelemeler var: Ali Akay "Komik ile Nükte Arasındaki Adam: Nasreddin Hoca", İlhan Başgöz "Nasreddin Hoca Hikayeleri", Pertev Naili Boratav "Nasreddin Hoca Fıkralarının Çeşitlenmelerinde Türlü Etkenler Üzerine", Alpay Kabacalı "Boratav'ın Nasreddin Hoca'sına Eleştirel Bakış", "Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca", Hüsrev Hatemi "Fıkra (Latife) Konusunun Kültürümüzdeki Yeri", Yusuf Çotuksöken "Ben de Nasreddin Hoca'dan ve Hocalarımızdan Özür Diliyorum", Cengiz Bektaş "Nasreddin Hoca'nın Kenti, Evi", Jenifer Petzan "Nasreddin Hoca Anlatılarında Güç, Beden, Cinsiyet Kavramları", Beki Bardavid "Bizim Hoca-Nasreddin Hoca", Mustafa Duman "Nasreddin Hoca Fıkralarının Oluşumu Üzerine Bir Araştırma", Kemal Özer "Nasreddin Hoca'ya Bakmak, Nasreddin Hoca'yla Bakmak", Mustafa S. Kaçalın "Kıyıda Kalmış Birkaç Latife", Muhsine Helimoğlu Yavuz "Nasreddin Hoca Fıkralarında Örtük Transaksiyon - İmalı İletişim", Sabri Alagöz "Bulgaristan Basınında Nasreddin Hoca", Emel Aşa "Kazak Türklerinde Nasreddin Hoca".

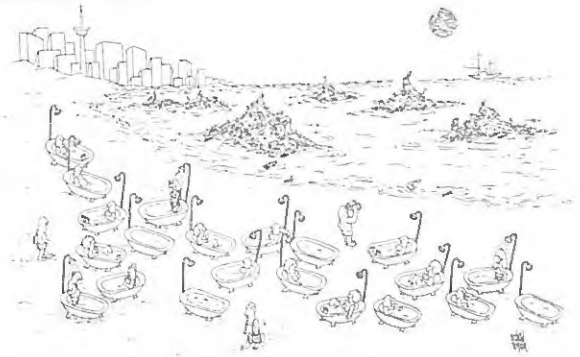

MISIR VE AVRUPA'DAN KARİKATÜRLER ALBÜMÜ

Kahire'de Haziran 1997'de düzenlenen Birinci Mısır-Avrupa Karikatür Festivali'nin albümü yayımlandı. Festivale Türkiye'den katılan Nezih Danyal, Tan Oral, Eray Özbek ve Seçkin Temur'un çalışmaları da albümde yer alıyor. Albüm 22 ülkenin sanatçılarının yapıtlarını içeriyor. Üstte, Seçkin Temur'un albümde yer alan karikatürü.

ABDÜLCANBAZ ÇİZGİ FİLM OLUYOR

Turhan Selçuk'un 40 yıldır çizdiği Abdülcanbaz yeni bir serüvene atılıyor. Abdülcanbaz, iki kez tiyatro oyunu olarak sahnelendikten sonra, şimdi de çizgi film haline getiriliyor. Üç boyutlu animasyon tekniğiyle hazırlanan filmin 75 dakika olması planlanıyor. Abdülcanbaz filminin hazırlanması bir yıl sürecek.

SANATTA KARİKATÜR KİTABI

Karikatür Vakfı'nın düzenlediği Karikatür Festivali'nin kitabı "Sanatta Karikatür/Cartoon in Art" yayımlandı. 200 sayfalık kitapta festivalde sunulan bildiriler ve açılan sergilerdeki karikatürler yer alıyor.

CİHAN DEMİRCİ YENİ KİTABINI İMZALADI

Cihan Demirci geçtiğimiz ay Avcılar Continent Hipermarket'te yeni kitabı "Kuşku Burnu"nu imzaladı.

Karikatür okullarda ders olarak okutulsun

Milli Eğitim Bakanlığı / Ankara

Sekiz yıllık temel eğitimin gündemde olduğu şu günlerde eğitimde sanat derslerine ve tüm derslerdeki sanatsal etkinliklere daha fazla yer verilmesinin yararlı olacağını düşünmekteyiz. Bugüne kadar sanat eğitimi veren okulların dışında okullarımızda sadece resim ve müzik derslerine yer verilmiştir.

Gelişmiş ülkelerin eğitim programlarına bakıldığında değişik sanatsal etkinliklere geniş yer verildiği ve eğitim çalışmalarının sürdürülmesinde sanatın büyük rol oynadığı görülmektedir. Zira sanat çocukta yaratıcılığı ve estetik duyguları, çevresini algılama gücünün gelişimini sağlamakta, verimli, üretken yaşamayı seven ve karşılaştığı problemleri çözebilen bireylerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu da eğitimin amaçlarıyla aynı doğrultudadır.

Resim ve müzik dışında diğer sanat dallarından da yararlanılmalıdır. Örneğin bir tür tiyatro tekniği olan dramatizasyonun çocukların eğitiminde ve gelişiminde son derece yararlı olacağı değişik eğitimciler tarafından vurgulanmaktadır.

Sekiz yıllık eğitim kurumlarında KARİKATÜR sanatından da yararlanılmalıdır; en az seçmeli ders olarak. KARİKATÜR, özellikle çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır. Aynı zamanda olumlu-yapıcı eleştiriye dayalı olması da artı bir özelliğidir. KARİKATÜR'ün hem düşündüren yapısı çocuğa çok şey kazandıracak, içerdiği espriler zihinsel dinamikliğini yükselterek öğrenmeye hazır hale getirecektir. Takdir edersiniz ki, eğitimde esas, bireyin karşılaştığı problemleri çözebilecek olgunluğa gelmesidir. KARİKATÜR derslerinde eğitim programındaki konular ile ilgili hazırlanan eğitici nitelikteki karikatürler öğrencilerle incelenerek değişken sorunlar, problemler ile ilgili olarak bilinçlendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca yetenekli öğrenciler de bizzat kendi çizecekleri karikatürlerle de eğitim etkinliklerine doğrudan katılabileceklerdir. Türkiye'de KARİKATÜR eğitimi veren herhangi bir kurum olmamasına rağmen karikatürist sayısı bakımından diğer dünya ülkeleri arasında baş sırlarda yer almakta ve birçok uluslararası etkinliklerde başarı sahibi olmaktadır. Bu da Türkiye insanının KARİKATÜRe yatkınlığının bir ifadesi olarak algılanmalıdır.

KARİKATÜRün yoruma açık bir sanat dalı olaması öğrencilerin düşünme, anlama, yorum yapma, anladığını söz-yazı-çizgi ile ifade edebilme yönünüden de gelişimini sağlayacaktır.

Sonuç olarak başta KARİKATÜR olmak üzere diğer sanatsal etkinliklere yer verilmesinin eğitimdeki başarıyı artıracağına inandığımızı belirtmek istiyoruz.

Saygılarımızla arzederiz.

Abdülkadir Uslu - Karikatürist Hakkı Uslu - Karikatürist

Yarışma

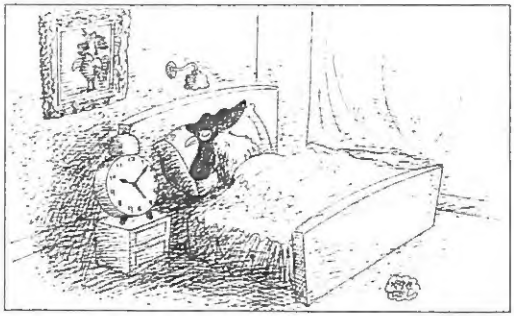

19. Yomiuri / Japonya

Bütün dünya karikatürcülerine açık yarışmada, daha önce yayımlanmamış orjinal karikatürler isteniyor. Serbest ve konulu olmak üzere iki dalda düzenlenen yarışmanın konulu bölümünün bu yılki konusu "zaman". Ayrıca 15 yaşından küçüklerin katıldığı serbest konulu bir de çocuk karikatürleri dalı var. Her karikatürcü dilediği dallarda en fazla üç karikatürle katılabilir. Teknik serbest. Boyutlar 29.7X42 cm'den büyük olmamalı. Bütün karikatürlerin arkasına kimlik bilgileri, telefon numarası, ülke, yazılması unutulmamalı.

Ödüller: Büyük Ödül: 2 milyon yen, Hidezo Konod Ödülü: 1.5 milyon yen, Altın Ödül: 500 yen, Beş özel ödül: 300 biner yen, ayrıca seçilen otuz karikatüre 100 biner yen.

Son katılma tarihi: 10 Ekim 1997.

Adres: Yomiuri International Cartoon Contest Section, The Yomiuri Shimbun, 1-7-1, Otemachi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-55, Japan.

Eylül - Ekim 1997

KARİKATÜR ve MİZAH MÜZESİ etkinlikleri

Atatürk Bulvarı, Koyacılar Sokak No: 12 Fatih İstanbul
Tel: (0212) 521 12 64

2 - 30 Eylül •17. Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması Sergisi

Sürekli Sergi •TÜRK KARİKATÜRÜ

MİZAH KİTAPLIĞI •Pazar, Pazartesi dışında hergün açıktır.

ÖZGÜN BASKI ATÖLYESİ •Uzman gözetiminde yapılan çalışmalara herkes katılabilir. Perşembe ve Pazar günleri dışında hergün 14.00-18.00 arası.

1-30 Ekim •KADİR DOĞRUER Karikatür Sergisi

Sürekli Sergi •TÜRK KARİKATÜRÜ

MİZAH KİTAPLIĞI •Pazar, Pazartesi dışında hergün açıktır.

ÖZGÜN BASKI ATÖLYESİ •Uzman gözetiminde yapılan çalışmalara herkes katılabilir. Perşembe ve Pazar günleri dışında hergün 14.00-18.00 arası.